

**СПВІДНОШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ
З ЄВРОПЕЙСЬКОЮ РАМКОЮ КВАЛІФІКАЦІЙ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РЕФОРМУВАННЯ
ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

УДК 378.2(4+477)

Ганна Брянцева, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформатики і кібернетики
Валентин Молодиченко, доктор філософських наук, професор, ректор
В'ячеслав Осадчий, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри інформатики і кібернетики
Катерина Осадча, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформатики і кібернетики
Світлана Симоненко, аспірант
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

**СПВІДНОШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ
З ЄВРОПЕЙСЬКОЮ РАМКОЮ КВАЛІФІКАЦІЙ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО
РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

У статті висвітлюються проблеми впровадження національної рамки кваліфікацій (НРК). Проаналізовано НРК європейських країн. Здійснено порівняння Європейської рамки кваліфікацій з НРК України. Зроблено висновки про спільне і відмінне у НРК різних країн Європи.

*Ключові слова: європейські рамки кваліфікацій, національні рамки кваліфікацій, порівняння.
Табл. 3. Літ. 15.*

Анна Брянцева, кандидат педагогических наук, доцент кафедры информатики и кибернетики
Валентин Молодыченко, доктор философских наук, профессор, ректор
Вячеслав Осадчий, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой информатики и кибернетики
Екатерина Осадчая, кандидат педагогических наук, доцент кафедры информатики и кибернетики
Светлана Симоненко, аспирант
Мелитопольского государственного педагогического университета имени Богдана Хмельницкого

**СООТНОШЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ РАМКИ КВАЛИФИКАЦИЙ С
ЕВРОПЕЙСКОЙ РАМКОЙ КВАЛИФИКАЦИЙ КАК ЗАЛОГ УСПЕШНОГО
РЕФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ**

В статье освещаются проблемы внедрения национальной рамки квалификаций (НРК). Проанализированы НРК европейских стран. Проведен сравнительный анализ Европейской рамки квалификаций и НРК Украины. Сделаны выводы об общем и отличном в НРК разных стран Европы.

Ключевые слова: европейские рамки квалификаций, национальные рамки квалификаций, сравнение.

Hanna Bryantseva, Ph.D. (Pedagogy), Associate Prof. of Informatics and Cybernetics Department
Valentyna Molodychenko, Ph.D. (Philosophy), Prof., Rector
Vyacheslav Osadchy, Ph.D. (Pedagogy), Prof. Head of Informatics and Cybernetics Department
Kateryna Osadcha, Ph.D. (Pedagogy), Associate Prof. of Informatics and Cybernetics Department
Svitlana Symonenko, Postgraduate Student
Melitopol State Pedagogical University by B. Khmelnytsky

**CORRELATION OF THE NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK WITH THE
EUROPEAN QUALIFICATIONS FRAMEWORK AS A GUARANTEE OF SUCCESSFUL
UKRAINE'S HIGHER EDUCATION REFORMING**

The article highlights the problems of implementation of the National Qualifications Framework (NQF). NQF of European countries was analyzed.

A comparative analysis of the European Qualifications Framework and the NQF of Ukraine is provided. Conclusions about the similar and different in the NQF of various European countries are made.

Keywords: European Qualifications Framework, National Qualifications Framework, comparison.

Постановка проблеми. Сучасне європейське суспільство знань утворює загальноєвропейський простір вищої освіти (ЕНЕА) й загальноєвропейський дослідницький простір (ЕРА). Спільний європейський освітній простір, з одного боку, сприяє зростанню мобільності

студентів та професорсько-викладацького складу, а з іншого – академічна мобільність є необхідною умовою формування спільного освітнього простору [1].

Інструменти й способи адаптації національних систем освіти до загальноєвропейських критеріїв, забезпечення сумісності та порівнюваності

СПІВВІДНОШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ З ЄВРОПЕЙСЬКОЮ РАМКОЮ КВАЛІФІКАЦІЙ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

національних складових у рамках європейської системи вищої освіти розроблено в низці базових документів Болонського процесу, основоположними серед яких є Всеосяжна рамка кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти (The Overarching Framework for Qualifications in the European Higher Education Area – QF-EHEA), заснована на Дублінських дескрипторах (2005 р.), і Європейська рамка кваліфікацій (ЄРК) для навчання впродовж життя (European Qualifications Framework for Lifelong Learning – EQF-LLL), ініційована Європарламентом та Єврокомісією (2008 р.).

Серед актуальних завдань Європейського простору вищої освіти, експерти Болонського процесу в першу чергу виділяють розробку і впровадження національних кваліфікаційних структур (відомих також як системи кваліфікацій (СК), рамки кваліфікацій (РК) або кваліфікаційні рамки (КР – qualifications frameworks), національні рамки кваліфікації (НРК): “Системи кваліфікацій є важливим інструментом досягнення порівнянності та прозорості в межах ЄПВО і покращення переміщення студентів як всередині, так і між системами вищої освіти” [2].

В Україні запровадження НРК, окрім того, що має створити умови для підтримки концепції навчання впродовж усього життя шляхом об'єднання окремих систем освіти і навчання, також зробить можливим визнання роботодавцями Європейського Союзу дипломів українських університетів, що особливо важливо в контексті євроінтеграційних процесів в Україні: “Ми якраз формуємо інструмент комунікації між українською системою освіти і системами освіти в країнах-членах Європейського Союзу, і під таким інструментом мається на увазі Національна рамка кваліфікацій (НРК). Якщо Україна введе Національну рамку кваліфікації, то це і буде тією основою, яка буде використовуватися для визнання української кваліфікації за кордоном”, зазначає С. Готліб, керівника проекту Twinning “Модернізація законодавчих стандартів і принципів освіти і навчання у відповідності з політикою Європейського Союзу щодо навчання впродовж життя” від Данії [3]. Тому одним із завдань освіти сьогодні можна виділити порівняння і співставлення ЄРК з НРК, яка була прийнята в Україні у 2011 році.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури з теми дослідження засвідчив, що в Україні різні аспекти проблеми створення НРК досліджують В. Луговий, О. Слюсаренко, Ж. Таланова (розробляють питання узгодження рівнів вищої освіти із рівнями

НРК [4]), М. Згуровський, М. Степко, О. Голубенко, Т. Морозова, Ю. Сухарніков. Проте науковцями не було проведено порівняння і зіставлення ЄРК з НРК.

Формулювання мети статті. Відповідно, мета статті – порівняти НРК України з ЄРК з перспективою подальшого застосування результатів порівняльного аналізу у виробленні стратегії розвитку академічної мобільності у вищій освіті як однієї з форм її інтеграції у світовий освітньо-науковий простір.

Виклад основного матеріалу. Всеохоплююча рамка (шкала) кваліфікацій (QF-EHEA), яка розроблена для закладів вищої освіти Європи в межах Болонського процесу, прийнята на Бергенській конференції (2005 р.), описує три послідовні цикли вищої освіти, містить чотири кваліфікаційні рівні. Для опису кваліфікаційних рівнів рамки використовуються Дублінські дескриптори, що складаються з п'яти видів (базових) компетентностей, а також кредитний вимір для першого і другого циклів.

EQF-LLL – рекомендований у 2008 р. Європейським Парламентом і Радою ЄС загальний системний опис восьми кваліфікаційних рівнів, які охоплюють весь спектр кваліфікацій, здобутих у процесі формального, неформального, інформального навчання. Рамка є інструментом для поліпшення розуміння, порівняння, ідентифікації і визнання існуючих та запровадження нових кваліфікацій в різних країнах Європи. Опис кваліфікаційних рівнів EQF-LLL здійснюється в термінах знань; умінь; відповідальності й автономності [4].

В Україні НРК була прийнята у 2011 році (постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341). Як зазначається у Постанові Кабінету міністрів України [6], Національна рамка кваліфікацій впроваджується з метою:

- введення європейських стандартів та принципів забезпечення якості освіти з урахуванням вимог ринку праці до компетентностей фахівців;
- забезпечення гармонізації норм законодавства у сфері освіти та соціально-трудова відносин;
- сприяння національному і міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні;
- налагодження ефективної взаємодії сфери освітніх послуг та ринку праці.

Як засвідчив аналіз рамок кваліфікацій європейських країн, у переважній більшості країн в основу рамки кваліфікацій покладено професійні стандарти. До країн, у яких в основі кваліфікацій вимоги професійних стандартів,

СПІВВІДНОШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ З ЄВРОПЕЙСЬКОЮ РАМКОЮ КВАЛІФІКАЦІЙ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

відносяться, у тому числі Австрія, Болгарія, Франція, Німеччина, Угорщина, Ірландія, Італія, Латвія, Польща, Португалія, Румунія, Словенія, Іспанія, Швейцарія, Туреччина і Великобританія. В Ірландії, Фінляндії, Норвегії, Швеції розробка професійних стандартів інтегрована в процес проектування освітніх стандартів і вимог до освітніх стандартів та оцінці компетенцій.

В окремих передових країнах кваліфікаційні рамки містять кредитний вимір і відображують це в назві:

- Рамка кваліфікацій і кредитів Англії, Уельсу та Північної Ірландії;

- Шотландська рамка кредитів і кваліфікацій.

В ЄРК кожен з 8-ми рівнів визначений набором дескрипторів, спрямованих на вивчення результатів навчання, що мають відношення до кваліфікацій того чи іншого рівня в будь-якій системі кваліфікацій. Так, у контексті Європейської рамки кваліфікацій знання поділяються на теоретичні та/або фактологічні (емпіричні), уміння – на когнітивні (з використанням логічного, інтелектуального і творчого мислення) та практичні (на основі майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів), а компетентність розглядається в рамках відповідальності та автономності [5].

О. Нітенко [7], порівнюючи інтегральну та комунікаційну компетентності у НРК та у ЄРК, зауважує, що у Європейській рамці кваліфікацій на 6 – 8-му рівнях не подані комунікаційні компетентності, тоді як в Національній рамці їм приділяється особлива увага, і вони виносяться в окремий розділ (графу). Цей факт науковець пояснює тим, що в більшості європейських країн комунікаційними компетентностями (з іноземної мови у тому числі) діти обов'язково повинні оволодіти ще на попередніх (шкільних) рівнях. Так, у Німеччині, наприклад, абсолютною нормою є володіння, крім німецької, ще однією або двома європейськими мовами – англійською, французькою чи італійською.

У НРК Шотландії є розділ, присвячений інформаційно-комунікаційним компетенціям, чого немає в НРК інших країн. Більшість країн дотримувалися 8-рівневої структури НРК. Проте, наприклад, у Шотландії 12 рівнів, а в Україні – 10.

Порівняльний аналіз та зіставлення ЄРК з НРК України ми представили у 3-х наступних таблицях.

У НРК введено компетенції, що відносяться до сфери комунікації, аналогів чого ми не знаходимо у ЄРК, проте це і не обмежувалося у рекомендаціях по розробці НРК.

Висновки. Порівняльний аналіз таблиць показує, що в Українській НРК, на відміну від Європейської рамки кваліфікацій розширений перелік рівнів: уведені рівень 0 і рівень 9. З таб. 1 помітно, що більшість дескрипторів знань у ЄРК та НРК можна вважати подібними (крім 1-го і 9-го рівнів). Аналіз таб. 2 дозволяє стверджувати, що між уміннями ЄРК та НРК більше відмінностей. Отже, спостерігаємо відмінності у якісному і кількісному складі категорій “знання”, “уміння”. Порівняння за показником “комунікація”, який є у НРК, не можливо здійснити тому, що аналогів у ЄРК нами не було знайдено. Співставлення на основі таб. 3 дозволяє стверджувати, що дескриптори у ЄРК та НРК співпадають лише на 3 і 4-му рівнях, інші є унікальними (тому порівняння рівнів 5 – 9 нами не наведено).

В Українській НРК список компетенцій, на відміну від ЄРК і більшості НРК країн Європи (Чорногорія [8], Данія [9], Мальта [10], Франція [11] та ін.), додано дві якості: комунікація, автономність і відповідальність. Проте розширення або модифікація списку компетенцій у НРК властиве не лише для НРК України. Так у НРК Польщі [12] подано соціальні компетенції, у НРК Угорщини [13] – відношення та самостійність і відповідальність, у НРК Німеччини – соціальні компетенції і автономність [14] тощо.

Доцільні напрями подальшої наукової роботи. Перспективами подальших розвідок за обраним напрямом є з'ясування можливих шляхів впровадження НРК, зокрема у площині окремих спеціальностей, з метою сприяння національному і міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні, та налагодження ефективної взаємодії сфери освітніх послуг та ринку праці.

1. *Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір. Аналітична записка: [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1421/>*

2. *Комюніке Конференції Міністрів європейських країн, відповідальних за сферу вищої освіти. Лондон, 16 – 19 травня 2007 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mydocx.ru/4-8150.html>*

3. *В ЕС рассказали, чего не хватает для признания украинских дипломов в Европе: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.slovoidilo.ua/news/8356/2015-03-18/v-es-rasskazali-chego-ne-hva-taet-dlya-priznaniya-ukrainskih-diplomov-v-evrope.html>*

**СПВІДНОШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ
З ЄВРОПЕЙСЬКОЮ РАМКОЮ КВАЛІФІКАЦІЙ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РЕФОРМУВАННЯ
ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

Таблиця 1.

Порівняння знань у ЄРК та НРК

НРК		ЄРК
Рівень	Знання	Знання
0	Елементарні загальні знання про себе та довкілля Розуміння найпростіших причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків	-
1	Елементарні фактологічні знання Розуміння найпростіших понять про себе і довкілля, основ безпечної поведінки	Елементарні загальні знання
2	Базові фактологічні знання, набуті у процесі навчання та/або трудової діяльності Розуміння основних (загальних) процесів у навчанні та/або трудої діяльності	Елементарні фактичні знання у сфері роботи або навчання
3	Загальні систематизовані знання у сфері освіти та/або професійної діяльності Розуміння основних (загальних) <i>принципів, процесів і понять</i> у <i>навчанні</i> та/або <i>професійній діяльності</i>	Знання фактів, принципів, процесів і загальних <i>понять</i> у сфері роботи або навчання
4	Спеціалізовані фактологічні та теоретичні знання , набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності Розуміння принципів, методів, процесів у <i>навчанні</i> та/або <i>професійній діяльності</i>	Фактичні і теоретичні знання в широких контекстах та у сфері роботи або навчання
5	Широкі спеціалізовані фактологічні та теоретичні знання , набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності , розуміння (усвідомлення) рівня цих знань	Всебічні, спеціалізовані, фактичні і теоретичні знання в межах сфери роботи або навчання і усвідомлення меж цього знання
6	Концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності	Просунуті знання сфери роботи або навчання , включаючи критичне розуміння теорій і принципів
7	Спеціалізовані концептуальні знання , набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи Критичне осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей	Високо спеціалізовані знання , деякі з яких знаходяться на передовій лінії знання у сфері роботи або навчання , як основа для оригінального мислення та/або дослідження Критичне усвідомлення проблем у сфері роботи і навчання , а також на міждисциплінарному рівні
8	Найбільш передові концептуальні та методологічні знання в галузі науково-дослідної та/або професійної діяльності і на межі предметних галузей	Знання на найпрогресивнішому рівні у сфері роботи або навчання і між дисциплінами
9	Нові концептуальні та методологічні знання в певній та суміжних галузях науково-дослідної та/або професійної діяльності, які набуті на основі особистого комплексного дослідження та є основою для відкриття нових напрямів і проведення подальших досліджень	-

4. *Запровадження Національної рамки нормативний і методичний аспекти кваліфікацій в контексті нового Закону України Національний експерт з реформування вищої "Провищу освіту". МСКО-2013. (концептуальний, освіти В. І. Луговий: [Електронний ресурс]. –*

**СПВІДНОШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ
З ЄВРОПЕЙСЬКОЮ РАМКОЮ КВАЛІФІКАЦІЙ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РЕФОРМУВАННЯ
ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

Таблиця 2.

Порівняння умінь у ЄРК та НРК

НРК		ЄРК
Рівень	Уміння	Уміння
0	Виконання елементарних завдань у відомих однотипних ситуаціях	-
1	Виконання простих завдань за визначеними правилами та інструкціями у типових ситуаціях з використанням простих інструментів	Елементарні вміння, які необхідні для виконання простих завдань
2	Виконання типових нескладних завдань за визначеними правилами та інструкціями у різних типових ситуаціях з використанням інструментів Оцінювання результатів виконання завдань відповідно до установлених критеріїв, застосування аргументації	Основні когнітивні та практичні вміння, які необхідні для використання відповідної інформації для виконання завдання та вирішення рутинних проблем з використанням простих правил та інструментів
3	Виконання типових завдань у різних ситуаціях шляхом вибору і застосування основних методів, інструментів, матеріалів та інформації Оцінювання результатів виконання завдань відповідно до критеріїв, які в основному заздалегідь обумовлені	Ряд когнітивних і практичних умінь, які необхідні для виконання завдань і вирішення проблем через вибір і застосування основних методів, інструментів, матеріалів і інформації
4	Виконання складних спеціалізованих завдань, що передбачає прийняття рішень , у ситуаціях, що змінюються, зокрема в нестандартних ситуаціях Планування власної роботи та в обмеженому контексті, організація, контроль, оцінювання та коригування роботи інших	Ряд пізнавальних і практичних навичок, які потрібні для генерування рішень до специфічних проблем у сфері роботи або навчання
5	Розв'язання типових спеціалізованих задач широкого спектра, що передбачає ідентифікацію та використання інформації для прийняття рішень Планування, зокрема розподіл ресурсів, аналіз, контроль та оцінювання власної роботи та роботи інших осіб	Усебічний ряд пізнавальних і практичних навичок, які потрібні для розвитку творчих рішень до абстрактних проблем
6	Розв'язання складних непередбачуваних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання , що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибір методів та інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів	Прогресивні навички, які демонструють майстерність та інновації, які потрібні для вирішення складних і непередбачуваних проблем у спеціалізованій сфері роботи або навчання
7	Розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог Проведення дослідницької та/або інноваційної діяльності	Спеціалізовані навички вирішення, які потрібні для дослідження та/або інновацій для розвитку нового знання і процедур і для об'єднання знань з різних сфер
8	Критичний аналіз, оцінка і синтез нових та складних ідей Розроблення та реалізація проектів, включаючи власні дослідження , які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язання значущих соціальних, наукових, культурних, етичних та інших проблем	Найпрогресивніші спеціалізовані навички і техніки, у тому числі синтез і оцінка, які потрібні для вирішення критичних проблем у дослідженні і/або інноваціях і розширенні і перевизначенні існуючого знання або професійної практики
9	Критичний аналіз комплексних проблем, синтез нових складних ідей, зокрема у міждисциплінарних сферах розроблення та реалізація комплексних проектів, як правило, у рамках власної дослідницької школи, які дають змогу глибоко переосмислювати наявне і забезпечувати вагомий приріст нового системного знання та/або модернізації професійної практики, та розв'язання складних соціально значущих проблем з використанням дослідницько-інноваційних методів	-

**СПВІДНОШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ
З ЄВРОПЕЙСЬКОЮ РАМКОЮ КВАЛІФІКАЦІЙ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РЕФОРМУВАННЯ
ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

Таблиця 3.

Спільне у компетенціях ЄРК та НРК

НРК		ЄРК
Рівень	Автономність і відповідальність	Компетентність
3	Самостійне виконання завдань під мінімальним керівництвом Відповідальність за результати виконання завдань у навчанні та/або професійній діяльності	Прийняття відповідальності за завершення завдання у роботі або навчанні Пристосування особистої поведінки до обставин у вирішенні проблем
4	Самостійність у навчанні та/або професійній діяльності Відповідальність за результати навчання та/або професійної діяльності Обмежена відповідальність за навчання та результати роботи інших	Здійснення самоуправління в межах сфери роботи або навчання , які зазвичай є передбачуваними, але підлягають змінам; контроль за рутинною роботою інших , беручи деяку відповідальність за оцінку і удосконалення роботи або навчальної діяльності

Режим доступу: <http://www.erasmusplus.org.ua/2014-05-30-14-56-19/prezentatsii/category/3-materialy-natsionalnoi-komandy-ekspertiv-shchodo-zaprovadzhennia-instrumentiv-bolonskoho-protseesu.html?download=35:eqf-metaramky-v-luhovyi>.

5. The European Qualifications Framework for Lifelong Learning [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/general/eqf/leaflet_en.pdf.

6. Постанова Кабінету міністрів України Про затвердження Національної рамки кваліфікацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>

7. Нітенко О.В. Стан і тенденції іншомовної підготовки фахівців права в системі вищої освіти: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mil.univ.kiev.ua/files/91_2122037585.pdf.

8. Referencing the Montenegrin Qualifications Framework to the European Qualifications Framework for Lifelong Learning and the Qualifications Framework for the European Higher Education Area [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/Montenegrin%20Referencing%20and%20Self-referencing%20Report%20final%20version.zip>.

9. Referencing the Danish Qualifications Framework for Lifelong Learning to the European Qualifications Framework [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/DK_Qualifications_Framework_Referencing_Report_and_Self-certification_Report.pdf.

10. Referencing of the Malta Qualifications

Framework (MQF) to the European Qualifications Framework (EQF) and the Qualifications Framework of the European Higher Education Area (QF/EHEA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/Montenegrin%20Referencing%20and%20Self-referencing%20Report%20final%20version.zip>.

11. Referencing of the national framework of French certification in the light of the European framework of certification for lifelong learning [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/Report-FR-NQF-EQF-VF.pdf>.

12. Referencing the Polish Qualifications Framework to the European Qualifications Framework [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/Polish%20Referencing%20Report.pdf>.

13. Referencing of the Hungarian Qualifications and Qualifications Framework to the European Qualifications Framework [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/HuQF_referencing_report.pdf.

14. Referencing the German Qualifications Frameworks for Lifelong Learning (known by its German abbreviation 'DQR') to the European Qualifications Framework [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/German_EQF_Referencing_Report.pdf.

15. Національна стандартна класифікація освіти (Концепція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tempus-prj.onma.edu.ua/dlzone/qantus/NationalStandardClassificationOfEducation.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 17.09.2015

